

כ"ב חשוון	כניסת	יציאת
ה'תשפ"ה	שבת	שבת
ירושלים	15: 57	17: 15
ת"א	16: 18	17: 17
חיפה	16: 05	17: 15
באר שבע	16: 19	17: 18

אילו של יצהק

פרשת "חיי שרה"

בגיל מאה עשרים ושבע שנים, הולכת שרה לעולמה.

"ויהי חיי שרה, מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים--שני, חיי שרה." (א, 23)
 ואומר המדרש (בראשית רבה נח, א): "וידע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה" כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים - בת כ' כבת ז' לנוי בת ק' כבת עשרים שנה לחטא."

ומפרש רש"י מדוע כפלה התורה בלשונה "ויהיו חיי שרה", ושוב "שני חיי שרה"? מלמד ש"כולם שוין לטובה".

ואמר הגה"צ רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל, בספרו 'מעיל שמואל' על התורה: לפי שכל העת הייתה חוקרת ומחפשת כאברהם מי הוא הבורא האמיתי של העולם, ובמשך כל אותו הזמן לא פסקה מלהתחקות אחר קסם סוד הבריאה, על כן, היטב שייך להגדיר את כל ימי חייה כשוין לטובה.

ובהקשר זה כותב החתם סופר זי"ע: בסוף הפרשה נאמר (כה, ז) שאברהם אבינו נפטר בהיותו בן 175 שנים, ויש להבין מדוע האריך אברהם ימים יותר משרה, והרי רש"י כותב בפרשת וירא (כא, יב) שאברהם היה טפל לשרה בנביאות! ואולי היה ראוי ששרה תחיה יותר ממנו?

אלא התירוץ הוא, לפי שאמרו חז"ל (ב"ר צה, ג) שאברהם אבינו הכיר בוראו בהיותו בן 48 שנה, ולפי חשבון זה נמצא שמגיל 48 עד גיל 175 - הן בדיוק 127 שנים בהם הכיר אברהם את בוראו, **ורק חיים אלו נחשבים לחיים**. לכן כותב רש"י שאצל שרה היו כל 127 השנים שווים לטובה, ובעת דיבור הקב"ה לאברהם בפרשת "וירא", אברהם היה טפל לשרה בנביאות!

"ותמת שרה, בקרית ארבע הוא חברון--בארץ כנען; ויבא, אברהם, לספוד לשרה, ולבנותה." (כ"ג, ב')

אברהם עולה מבאר שבע - שם נתעכב בחזרתו מהעקידה בהר המוריה, אל חברון, כדי לספוד לשרה ולעסוק בקבורתה. הקשו המפרשים, מדוע הכי"ף של **"ולבנותה"** הוא כ"ף זעירא? ומדוע כתוב מקודם "לספוד לשרה" ורק אח"כ "לבכותה", והרי הבכי קודם להספד?

וביאר בעל **"קהלת יצחק"** עי"פ מה שכתוב בפרקי דרבי אליעזר (פי ל"ב): "לאחר העקידה בא השטן לשרה וא"ל: "אי שרה לא שמעת מה שנעשה בעולם." א"ל: "לאוי". אמר לה: "לקח אישך הזקן לנער ליצחק והקריבו לעולה והנער בוכה ומיילל שלא יכול להינצל" מיד התחילה בוכה ומיללת. ופרחה נשמתה ומתה. בא אברהם אבינו מצאה שמתה, שנאמר "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", מהיכן בא, מהר המוריה?"

ודברים אלה של הפרקי דר"א צרכים ביאור, שהרי ידוע שגם השטן הוא שלוחו של מקום, ומה רצה השטן משרה לאחר מעשה העקידה, מדוע הבעית את שרה?

מבאר בעל **"ילקוט לקח טוב"**: ידוע שעל כל מצוה שאדם עושה מגיע לו שכר; וכנגד זה אם יחטא ויעבור עבירה יקבל את עונשו. ברם, כאשר אדם תוהה על הראשונות, אזי אין הקב"ה משלם לו שכר עבור המצווה כדכתיב ביחזקאל (לג) **"צדקת הצדיק לא תצילנו פיום פשעו"**, וביארו חז"ל במסכת קידושין (דף מ, ב), **"דהווא בתוהא על הראשונות"**. כלומר: כשם שהתשובה מוחקת את העבירה, והחטא מעומק הלב עוקרת את העבירה - הוא הדין כשמתחרט על המצווה שעשה, ונחשב לו כאילו לא עשאה. ולכן, אם אחרי קיום מצווה כלשהי בא אדם לידי ביזיון או להפסד ממון וכדו', עליו לדעת שמעמידים אותו עכשיו בניסיון, שכן הוא דרכו של היצה"ר שכאשר אינו מצליח למנוע את קיום המצווה, הוא מנסה לגרום שיתחרט אח"כ על המעשה הטוב שעשה ויפסיד את מלא שכרו.

נמצא לפי"ז **שעושי מצוות עומדים בפני שני ניסיונות, האחד קודם עשייה** שאז בא השטן ומנסה בכל מיני דרכים למנוע את עצם קיום המצווה; **והניסיון השני הוא אחרי שגבר על יצרו ועשה המצווה** - גם אז בא השטן לגרום שיתחרט ויעקור עי"ז את המצווה למפרע.

גם בעקידת יצחק אנו מוצאים את שני הניסיונות האלה. בדרך לעקידה הרבה השטן בניסיונות לעכב את אברהם ויצחק בדרכם ולמנוע את עמידת אברהם בניסיון הגדול הזה. כשראה שהדבר לא עלה בידו פנה אל הדרך השנייה וניסה להביא את אברהם לידי חרטה. בטוח היה היצר שאם ימית את שרה, יתחרט אברהם על שעמד בניסיון העקידה ויתאה על הראשונות. (לדעת בעל "מכתב מאליהו" (ח"ד עמ' 245) הניסיון הגדול ביותר בחיי אברהם אבינו היה דווקא כשחזר מהעקידה ומצא שמתה עליו שרה אשתו)

אך אברהם שהתמצא בתחבולות השטן ומזימותיו, עמד גם בניסיון זה. אע"פ שהיה באבל גדול, תחילה הלך לספוד את שרה, כלומר לספר מעשייה הטובים, הבלג על צערו **ומעט בבכי**. רמז לכך נתנה התורה בכותבה "ולבכותה" בכ"ף זעירא. שכן ידע אברהם שאם יראוהו מרבה בבכי יאמרו

שהוא מתחרט על מעשה העקידה לפי שהעקידה גרמה לו שיאבד את אשתו הצדקת. ובוזה נתרץ גם את קושינו השניה על סדר הכתובים, כי דרך התורה היא לנקוט את הדבר העיקרי תחילה - **"לספד לשרה"**, ורק אח"כ נאמר "ולבכותה".

עם מות שרה, עוברת התורה לתיאור מפורט של בחירתה והבאתה של רבקה להיות לאשת יצחק. אברהם שגר היה באותה שעה בארץ ישראל, מעוניין היה להשתקע בארץ ולהתאזרח בה. לכאורה, אין לך דרך טובה יותר להתאזרח במקום, ולהשפיע על דרכי מאשר שידוכין עם אנשי המקום, ואברהם יכול היה להתחתן במלכי הארץ ונכבדיה. דבר זה ניתן ללמוד הן מהגר שפחת שרי, שהייתה בתו של פרעה ונמסרה להיות שפחה בביתו של אברהם, והן מדבריהם של בְּנֵי-חֵת כאשר בא אברהם לרכוש אחוזת קבר: **"וַיָּשִׂא אֱלֹקִים אֶתָּה בְּתוֹכְנוּ"**. אך אברהם לא שת ליבו לכל אלה, בנות כנען אינן באות בחשבון. **"לֹא-תִקַּח אִשָּׁה, לְבְנִי, מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי, אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ."** (כ"ד, ג'), מזהיר אברהם את אליעזר עבדו.

לכאורה תוספת המילים: **"אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ"**, נראית מיותרת, וכי לא די היה לומר: לא תיקח אישה לבני מבנות הכנעני? מפרש **האור החיים הקדוש** שהתוספת באה להסביר לאליעזר את גודל השחתתם של בני הכנעני, שאפילו **שאברהם אבינו בקרבם הם לא הושפעו ממנו לטובה**. למרות שהצלחתי בעבר בקרב אחרים, אומר אברהם, לצערי לא הצלחתי להשפיע על הכנענים לשנות את דרכם על אף **"אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ"**, לכן **"לֹא-תִקַּח אִשָּׁה, לְבְנִי, מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי"**, כי אין לי כל סיכוי לשנותה ולחנכה. על כן, מבקש אברהם מעבדו הנאמן: לך, אליעזר, לארס נהריים, והבא משם אישה לבני, אישה לעם ישראל.

(שתי ארצות הן סמוכות זו לזו, האחת בשם ארס-נהריים, ואחת בשם ארס צובא. ארס נהריים נקראת כך על שם שהיא שוכנת בין שתי נהרות. בארץ ארס נמצאת העיר חרן שהתגורר אברהם אבינו בעבר, על התגורר נחור אחי אברהם, וכן בתואל ולבן בנו, ולשם הלך אליעזר למצוא את רבקה כאשר ליצחק, ושם הלך יעקב למצוא את זיווגו, רחל ולאח).

וכך, ברוח החינוך שקיבל בבית אדונו, אליעזר מגיע אל ארס נהריים, אל עיר נחור, הוא מברך את עשרת הגמלים, **"מחוץ לעיר אל בְּאֵר הַקְּיִים, לְעֵת עֶרְב, לְעֵת צֵאת הַשֶּׁאֱבֹת"** ונושא תפילה:

"וְהִיא הַנְּעִר, אֲשֶׁר אִמְרָה אֵלֶיהָ הֲטִי-נָא כְּדָד וְאִשְׁתָּהּ, וְאִמְרָה שְׂתָהּ, וְגַם-גְּמֻלָּה אֲשָׁקֶה--אֶתָּה הַכֹּחֵת, לְעִבְדְּךָ לְיִצְחָק" (כ"ד, י"ד)

רש"י: **"אתה הכחתי"** - "ראויה היא לו, שתאה גומלת חסדים, וכדאי ליכנס בביתו של אברהם". דהיינו אם היא שלמה במידת החסד ובהטבתה לזולת - היא יכולה להסתפק לבית אברהם ולהינשא ליצחק.

דברי רש"י אלו למדים אנו על חשיבותה של מידת גמילות-חסדים המשמשת כמו 'אשרת כניסה' לאומה היהודית, זרע אברהם אבינו, ומהווה סימן היכר להיות האדם בן לאומה הנבחרת, כדברי הגמרא (יבמות עט, א): **שלשה סימנים יש באומה זו, הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים**.

כדי לצעוד לאורם של דברי רש"י אלו, ולעורר את הלב, נביא מעט דוגמאות ומושגים של גמילות חסדים:

קרא פעם מרן הגאון רבי זאב יצחק סולובייצ'יק זצ"ל, גאב"ד בריסק, לבנו רבי משולם דוד זצ"ל, וביקש ממנו שישגור את הגמרא וילך לסדר ענין מסוים הנוגע לגמילות חסדים. כשהלך רבי משולם דוד, ניגשו כמה אנשים אל מרן הגרי"ז ושאלו: רבי, מפני מה היו צריכים לומר לו שישגור את הגמרא? הרי יש מספיק אנשים שאינם לומדים שהיו יכולים לשלוח!

ענה להם מרן הגרי"ז: אבא [מרן הגרי"ח מבריסק] סיפר פעם לפני דיניי בית דיני על גודל מידת החסד והצדקה של הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל מלודז', שהיה חייב מאות אלפי רובל ממה שלווה עבור צדקה, ואמרו הדיינים לרבי חיים שכל ענייני הצדקה גורמים לרבי אליהו חיים לביטול תורה. כעס האבא ואמר: רב שאינו יודע לסגור את הגמרא כדי לעשות טובה ליהודי, אזי אפילו בזמן שהגמרא שלו פתוחה - היא באמת סגורה. וכמו כן להיפך, רב שסוגר הגמרא כדי לעשות טובה - אזי אפילו בשעה שהגמרא סגורה היא גם פתוחה!

פעם שאל חסיד אחד את הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע על בחור פלוני שהציעו כשידוך. אמר לו הרה"ק 'בעל מידות טובות' הוא, ותדע שזה העיקר, כי הנה איך לאחר שראה אליעזר שעלו המים לקראתה' לא התפעל מכך וביקש לראות מידותיה אם טובות הם ואם בעלת חסד היא כי זה עיקר גדולתו של אדם. ואמרו חכמים: כי ה'מופתים' מעשי ה' המה, ואילו **שבירת המידות - יגיעתו של אדם הוא**. (בשם הרה"ק מקאזמיר זיע"א)

